

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer, t. i. vasárnap és esütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik szám alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybeitt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupan a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik 's pontosan és jutányosan közöltetik.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyors. (kinevezések és névmagyarázatok; adakozás a József-nádor nemzeti képesarnokra; Széchenyi István gróf és a politikai pártok; Pest, Nógrád és Ung megyék közgyűlései; a pesti czukorgyár-egyesület közgyűlése; magyar gazd. egyesület; budapesti napló.)
Ausztria. (Krákó formaszertinti bekelezetése; pénzügy.)
Amerika. (Tudósítás Missouriból; tudósítások a Plata mellől.)
Portugália. (Czáfolata Antas megveretéséről támadt hírek; újabb kölesöntétel Parisban; elegy.)
Spanyolország. (A királynő reményállapotban; elegy.)
Anglia. (Megnyugtatóbb tudósítások Irlandból; elegy.)
Francziaország. (A párisi szabadkereskedési egyelet megalakulása; Normanby levele Guizothoz.)
Törökország.
Értesítő.

Magyar- és Erdélyországi.

Őcs. s. ap. kir. Főlsége Zsitvay Józsefet Szeremnye első alispánját, kir. tanácsos' cízzel díjmentesen felruházni, gr. Vilczek Henrik a' közegei kerületi tábla tsz-teletb. ülnökét pedig a' magy. kir. udv. kancelláriához tsz-udv. titoknokká kinevezni; Weisz János vezetéknevének „Redényi-re, Thober Antal munkácsik. sóhivatali máz-szálónak, és Thober Lajos kassai főpostaigazgatósággyakornoknak mint testvéreknek pedig Thoberffy-ra változtathatósággy. megengedni méltóztatott.

József-nádor nemzeti képesarnoka pénzalapjának gyarapítására méltóztatott ő fensége János cs. kir. főherceg 140 pftot, nemkülönbön ő fensége Mária Anna cs. k. főhercegnő 50 pftot az említett képesarnokot alakító egyesület pénztárába kegyelmesen beküldetni. — Midőn őcs. kir. fenségeknek nevezett nemzeti vállalatunk iránt behozonyított e' nagy kegyességű figyelmökért az egyesület részéről forró hála nyilvánítottatik, egyszersmind a' fels uralkodó ház tagjainak az érintett intézet előmozdításában ezen újabb tanúsított magas részvétük örvendetes köztudomásul hozatik Mátyás Gábor egyesületi titkok által.

Széchenyi Istvánjr. és a politikai pártok.

Körülbelül egy éve mult, hogy gr. Széchenyi politikai multjáról s a' magyar ellenzék panaszairól e' lapokban több rendbeli cikket az szözlottam; mielőtt akori értekezésem befejezhettem volna, hira ment, hogy a' nemes gróf nagymélt. címzet nyert's ezzel együtt bizonyos hivatalos állást is fogadott el. Mit eleinte hirmonda nyomán hallottunk, az később megvalósult, hitelesen adatván tudtul a' nemzetnek azon hatáskör, melyet Széchenyi legközelebb teendőink életbeléptetése tekintetéből választott. Egy pillanatig sem kételkedtem azon elveket illetőleg, melyek szerint ő exca újabb hatáskörének földadatában eljárni fogna; azt azonban sem én, sem bárki más azok közül, kik a' ns gróffal közelebb viszonyban nem állnak, nem tudhattuk: mennyiben fog hivatalos állása következtében a' megyei politikai cselekvőség, és az időszi sajtó szinte politikai működésétől különválni legalább ideiglen. —

Azon időtől fogva mai napig mondhatni majdegy esztendő telt el 's ki figyelemmel kíséré a' hazafi gróf e' közebeni lépteit, tudhatja, miként ez év folytában Széchenyi nemcsak egyéb politikai teendőkre nézve sajtó útján (a Tiszazavölgyrendezés Balaionigózhajózást illető röpiratában mellékesen érintettek ide nem értve) egyáltalán nem nyilatkozott, a' megyei élet bonyodalmas terén pedig vagy épen semmit vagy csak igen keveset szölt; hanem még közvetlen földadatát, a' Tiszaszabályozás óriási munkáját illetőleg is szerföltt keveset érintkezék az olvasó közönséggel journalistikai téren. Mit tön ő exca azon társaság körében, mellyel egyesületen anyagi jóllétünk egyik fő tényezője körül fáradoz, ezt vizsgálni, e' fölött véleményt mondani nem ide tartozik; 's azért e' sorokban gr. Széchenyi Istvánt azon tekintetnél fogva állítom a' politikai pártokkal szembe, melly tekintet előáll mindannyiszor, valahányszor hazánk életkérdéseinek miként leendő megoldatásukról van szó. Ezt tenni alkotmányos hazában úgy hiszem minden józan polgárnak szabad; szabad még akkor is, ha maga azon politikai vagy igazabban mondva országos tekintély, melly a' nemzet életkérdéseivel annyira egygyé forrott, nem tenne is semmit ezen kapcsolatnak új meg új föllépések általi emlékeztetbe hozására, más felől megvolnának, kik ha nem is a' végképi feledés de legalább a' gyakori mellőzés léplét akarnák bizonyos személyiségekre vonni. Szabad, mondom, ezt tenni annyival inkább, mivel a' hazafias tettek emlékeztetének minden egyes honpolgár keblében helye van; a' hazafiai érdemek föllemlítésének pedig egyesek részéről helye e' t' akkor is, midőn sokan az érdemet feledék, feledni vagy feledtetni akarják.

Ezen eltérés után, melyet azonban föllépésem igazolására szükségesnek hittem, vegyük először is vizsgálóra azon politikai pártokat, melyek hazánkban jelenleg cselekvőségüknek legtöbb jeleit adják, 's azért szükségképp előbb helyen említendők.

Azokból itélve, mikben politikai élet megyei termek és sajtó által nyilvánítottatik, k' e' t egészen ellenkező pártot különböztethetni meg; egyik kezét fogva a' kormánnyal, a' megyei autonómiának azon értelmezése ellen, melyet e' szónak újabb időben bizonyos rész tulajdonitni látszik, az által kívánja magát biztosítani, ha részint egyenes beavatkozást követel még törvényszéki eljárások felfüggesztése, vizsgálata, 's módosításába 's hol illyesmí megtörténék, ezt helyeslési nyilatkozatai által mindenképp igazság színébe öltöztetni ügyekszik; részint olly hivatalok számára kívánja biztosítani a' legéletbevágóbb hatáskört, melly hivatalok általa vagy kebléből levén betöltendők, nem igen hagynák az illető félt kételkedésben arra nézve, milly szellemben fognák kezelni a' rájuk bízottakat.

A' másik rész nemcsak azt tüze ki földadatául, mihez képest a' megyei élet függetlensége ellen kísérletbe vett vagy veendő bármí lépésnek határozottan ellenszegüend, hanem egyszersmind vállalkozék arra — 's ezt figyelembe vétetni kérem — hogy ott, hol meggyőződése szerinti, a' kormánynak 's illetőleg a' főnebb említett résznek tenni kellene, nem teszen, vagy nem úgy, mint az iménti meggyőződéshez képest kívántatnék, tagjai különböző czélok elérhetése végett lépjenek ki a' cselekvés terére, pótolandók a' másik rész főnhagyta hiányokat 's helyreütendők a' mondott rész okozta botlásokat.

Ez utóbbi ellenzéknek, amaz pedig tartózkodó vagy conservatív pártnak nevezetük; mindkettő úgy látszik nem elegendő praecisióval, mivel az imént említettek szerint egyik ép úgy nem elégszik meg a' pusztá ellenzékkel; valamint a' másik félnek nincs kedve beérni a' csupa tartózkodással, vagy is azzal, hogy ott, hol őt sebesebb lép-tekre nögtatják, tartózkodnék rögtön elfogadni a' feléje nyújtott eszközöket.

Ez tehát jelenleg a' két fő párt Magyarországon; főnek nevezhetők nem ép azért, mintha e' haza boldogítására nem volna alakítható más egyesülés, melly benső tökély's gyakorlati alkalmazhatóság tekintetében amaznál főnebb állana; hanem főleg azért, mivel napjainkban e' kettő bir legtöbb taggal, ha bár, mint hallatszik, az egyik fél nem lehet annyira képviseltetve, mikép ez a' másik rész könnyű mozgású táborszerei ellenében sokan kívánatosnak hinnék. — Említhetném még itt, hogy azok, kik a' N. U. 's B. P. H. hasábjain sajtóúlag külön váltan működnek, a' megyei élet küzdelmeinél egyesületen állóknak mondhatók; hogy továbbá a' P. H. helyt adván ugynevezett ellenzéki levelezéseknek lapjaiban, ez által szinte az oppositiohoz számítható, habár az alkotmányos élet tulajdonképeni küzdesterén ollyanokat, kik a' nevezett lap által több ízben bevallott fölvelek megtestesítése körül fáradozának, nem találhatni; 's hogy végre a' Jelenkorról is meg lehetne mutatni, mellyik félhez szit inkább; — mindezt mondom, nemcsak megemlítnem de részletesebben taglalnom nem épen soron kívül esnék; mivel azonban illy taglalás kitűzött czéлом megközelítésére nem elkerülhetlenül szükséges, elégnék tartám mostanra e' rövid megérintést.

Tagadhatlan, 's főnebb magam is nyíltan bevallám, miszerint a' neveztem két párt sok erőt egyesít magában, 's hogy egyik a' másik fölött eddigelé még határozott túlsúlylyal nem bir, ezt leginkább annak tulajdoníthatnám, minthogy a' mennyivel több szellemi tehetség sőt tán erkölcsi erő is csatlakozik az egyik félhez, annyival inkább használni látszik a' másik mindazon segédeszköz, miket az emberiség céljaival foglalkodóknak az anyagi világ nyújtani szokott. Egyébiránt mindkettő most már ugyszólván kiindulási központ nélkül követi a' kijelölt irányt, 's kiki saját belátására támaszkodva napról napra távolabb mennek egymástól, úgy hogy a' dolgok természeténél fogva érintkezési pontra csak akkor találhatnak, ha előresietés helyett visszafelé intézendik lépteiket. Nehogy azonban valaki innen azt következtesse, mintha e' naza közügyeinek is szükségképp visszafelé kellene menniök, figyelembe vétetni kérem főnebb tett amaz észrevételemet, mihez képest a' haza boldogításának sem elkerülhetlenül szükséges föltételei sem kielégítő tökélylyel bíró eszközeiül e' két különvált működés, szerintem legalább, nem tekintendők.

Az oppositio hazánkban igen régi, ha azt tekintjük: voltak e' a' nemzet súlyos időszaikában férfiak, kik a' felül-ről mutató megzorítási vagy épen elnyomási szándék 's kísérletek ellenében rosulásukat leplezetlenül kimondani, 's nem egyszer meggyőződésökért szenvedni is tudának? Ha azonban ellenzék alatt rendszerileg alakult testületet értünk, úgy ezen politikai elnevezés némileg tán alkalmaz-

ható leend azokra is, kik a' mult század utolsó tizedében menten maradv a' vészthozott túlságoktól, hazaszeretők 's előrelátásuknak szép nyomait hagyák részint az akkori országgyűlési előmunkálatok, részint pedig magok a' törvényczikkelyekben is; — azonban mégis az elnevezés szorosabban csak azon időponttól származtatandó, mellyben a' mutatkozott kísérletek nemzeti vagy jobban mondva országos visszahatást idéztek elé, 's ez által alapját vétek meg amaz elhatározott ellenmüködésnek, melly egyes tüneményeiben nem egyszer láttata tömérdek erőt, 's hazafias akaratot, de még többször hagyá magát ha nem káros de legalább nem is hasznos szélsőségekig ragadtatni.

Ha e' párt keletkezésének létokait keressük, a' pangásban volt erők fölébrülte, hazaszeret-élesztette cselekvési vágy 's a' hiányok meg visszafelé végtelen seregének szemlélete meg annyi kűfő gyanánt fognak mutatkozni, honnan a' nevezett pártmüködés eredetét vette. A' sokáig pihent 's hirtelen felfakasztott erők tárgy után néztek, melly őket méltólag foglalkodtassa; a' tömérdek hézag a' nemzeti jóllét körében hatalmasan vonzá maga felé a' tettsovár elemeket 's a' hazaszeretet föllobogó lángja tulcsapa minden aggodalmon, melly az előgördülő nehézségek láttára netalán keletkezetett volna.

Szebbet, nagyobb szerűt alig képzelhetni, mint látni az életerős nemzet tette kész férfiat egyesületen menni elibe a' meszszeharapozott 's veszéllyel fenyegető bajoknak; látni az elhatározott akarat rendíthetlen szilárdságában nyilatkozatit, küzdve a' legsúlyosb akadályokkal 's küzdés közben nemcsak nem fáradva, de egyre növekedő lelkesültséggel munkálkodva a' veszélyben forgó nemzetkincs megmentése körül. Ott állott gróf Széchenyi István férfini ereje teljességében maga körül öszszeseregelt szemlélvén mindazokat, kik a' lassu odasenyvedés lankasztó burkaiból kibontakozva készeknek nyilatkozának egy jobb jövő reményében megtenni mind azt, mi becsületes hazafias 's magára föllobogó lelkesültségtől várható. 'S a' nagy hazafi — örömtől dobogó kebellet kezdé az óriási munkához, nem egyedül, magára hagyatva, elszigetelten, hanem körülvéttelve, segítettve mindazoktól, kik a' haza kórállapotát ismerve siettek a' gyógyítás nagy műtételéhez erejüktől telhetőleg járulni. Valóban nem mindennapi szerencse, megértetni honfitársainktól a' haza boldogítására irányzott törekvésünkben; szászorta nagyobb szerencse pedig minden oldalról segítettve látni magát azon pályán, melly alkotványos hazában o hajtott eredményre csak úgy vezet, ha a' nemzet értelmiségben tündöklő's voltaképen szabadnak nevezhető része velünk tart, velünk működik. — Ritka szerencse mondom, — Széchenyi e' szerencsében politikai pályája kezdetén teljes mértékben részesült!

Moralis küzdelmek iránti nagyobb eltökélések legtöbbnyire enthusiasmus méhében fogantatnak; hevített 's bevülni kell a' kedélyeknek, hogy a' szív fenekén fölszított lángözönben minden nemesb érzelem egygyé olvadjon; csak így reménylhetők, hogy mindazon másodrendű tényezők, mik az ember cselekvőségére befolyással szoktak lenni, részint háttérbe szoruljanak, részint mintegy önmagokról megfeledkezve az első helyen állókkal kezét fogva munkakészen csatasíkra szálljanak. A' vállalat kimenetele iránti kétség's az innen származható aggodás vagy félelem, saját apró érdekeink nyöszörgő szözata, egyes reményink elpárolgása, önszemélyiségünk ellenében támadható veszélyek rémalakjai, szóval mindaz, mi az ember keblében saját közvetlen érdekei ügyében szöt emelhetne, elhallgat, lecsöndesül; 's az emberen fölülemelkedve tünik elé a' hazafi, a' lelkes honpolgár. —

Illy jelenetek nagyobb kisebb számmal minden nemzet éltében föllelhetők; keletkezésök korszakai ott keresendők, hol vagy az elnyomott férfiai erők a' sokáig viselt bilincsek szöttördeléséhez készülnek; vagy pedig a' szabadsághoz szokott nemzet szabadsága alapbiztosítékának megingattatását véli czélba vétetni valamely hatalom által. Nálunk ez utóbbi okot látjuk az ellenzék alakultának egyik föltényezőjeként. — Kísérletek tétettek föllőről, megingatók alapjaiban az alkotmányos életet; mert nemcsak az egyes megyék önállósága ellenére történtek (a' mondott időszaiban) határozott lépések, hanem a' nemzet-öszszeg törvénybiztosította igazai tetteleg kétségbe is vonattak. — Adó vettettet a' nemzetre azok befolyása nélkül, kiknek e' tekintetbeni méltóztatásokat alaptörvényünk tiltják; a' nem köllőleg kivetett adó behajtása 's az országgyűlésen kívüli katonaszödes — egyéb apró de nem kevésbbé érzékeny sebeket nem említtve, — fölriaszták a'

nemzetet lusta pihentébből alkotvány védelmére hűtték föl a' haza jobbaikat.

Forrongásba jöttek a' kedélyek 's mivel akkor még nem léteztek pártok, melyek a' meglevőnek félretételét ajánlgatták volna, természetesen a' nélkül, hogy a' szétnéző nemzet előtt jobbat tudnának fölmutatni, — egy szívvel lélekkel siettek az alkotvány által erre följosítottak szembe szállni a' fenyegető veszéllyel.

A' holdogult fejedelem nemzetünk ezen egyetértő 's ugyszólván egyhangu ellennyilatkozatában hatalmas czófolatát szemlélve az adott információknak, nem keveset tón a' kedélyek megnyugtására, részint a' már adott rendeletek fölfüggesztése 's illetőleg visszahuzása, részint a' tulbuzgó tanácsadók eltávolítása által.

Gróf Széchenyi akkortájtban élte delén állott, mint említém, férfitu ereje teljes diszében. Éles elme, fogékony szív, gondosan intézett tanulmányok, nemcsak a' felsőbb körökbeni társalgások simító keze, de a' czélszerűen használt utazások tisztító 's edző befolyása által már ekor képessé tevék őt arra, hogy a' nemzeti cselekvőség nagy terét egyes részleteiben is kellőleg kiismerve, átvizsgálja; az említett események pedig — épen ezen időtájtban esvén — okul szolgáltak arra, hogy mit különben a' nemes gróf munkát követelő keble ösztönéből a' magán-szemlélet 's elméledék körében előbb utóbb megkezdende, azt most haldéknélkül 's olly határozattal vegye munkába, mihez képest az e' téren szerzett meggyőződéseit a' nemzet szükségének sürgető követeléseivel képest minélelőbb közbírálat 's ha sikerülend, közelfogadás végett az ország színe előtt fölmutassa.

Szörnyű volt az elmaradottság, mellyel szeméi hazánk téren találkozottak; a' régi keleties nyersség eltűnt ugyan a' nemesi rend köréből legnagyobb részt, de vele eltűntek annak közvetlen kísérői is. Egyszerű családi élet helyett erőtmuló fényűzés mutatkozék 's a' nélkül hogy a' civilisált világgrészek műveltsége meghonosult volna köztük, magasan burjánzottak mindenfelé az ál- és félműveltség kinövéséi. A' nemzet harcias szelleme ha egészen ki nem halt is, de legalább az óriás kifejlődés ellenében, melyre a' hadtudomány 's hadgyakorlat emelkedtek, annyira haszontelenné mutatkozék, mihez képest — a' győri emlékezetes példa nyomán — az alkotványszerű honvédelmet harcra vezetni annyit tenne, mint egyfelől hitelt muló elszántság 's bátorsággal bír, de egyéb hadviselési kelleket tökéletesen nélkülöző csapatokat legkisebb siker reménye nélkül mézarszékre vinni; másfelől meg a' tapasztalt 's háboru-edzette seregek kellő munkátit rémülésbe ejtett 's ingatag csoportok zavarteljes mozgalmi által lehetőleg gátolni.

Nem kevésbbé volt szomorító azon tekintet, mellyben a' nemzeti nyelv állása mutatkozék. Azok, kik az alkotvány jótéteményeit hasonlíthatlanul nagyobb mértékben élvezték a' többi osztályoknál, a' francia forradalom egyéb következtelől iszonyodva, annál készebbeknek mutatkozék a' kiköltözötték befogadásukra. Nem egyedül nyelvtanítókul, de — mindkét nem körüli — növelőkül vétettek föl az első rendű házakba; miáltal nem csupán a' nemzeti nyelv tökéletesen mellőztették, nemcsak tetleges lépések nem történtek a' hazafias érzelmek fejlesztésit illetőleg; hanem — 's ezt fájdalom nélkül nem irhatom ki — neveltségessé tétették mindaz, mi a' régi francia aristokratia haszontalan, sok tekintetben botránys sőt vétkes tulságaitól eltért; — tehát mindaz, mi a' magyar egyszerűség 's ezzel járó őszinteség, ugyszint a' közügyek iránti nemes részvétre vonatkozék.

Amaz szerencsétlen honhagyottak szünet nélkül sarkokban hívén a' forradalom-támasztotta rémeket, megvétezt undort ügyekeztek gerjeszteni nem egyedül a' nép, de az ugynevezett középosztály iránt, ez utóbbihoz számítván egyiránt nemcsak az iparúzókat, de azokat is, kiknek kenyérkeresetre az állodalomban egyéb nem jutott eszközül, mint mit szorgalmas tanulás és elnebeli munka által képesek voltak önmagoknak megszerezni. Nemzetes irányu irodalom 's tudományosság lábra nem kaphattak, mivel azok, kiknek közvetve vagy közvetlenül köteleességökben áll a' illyesmi létrehozatalán munkálkodni, lenézó göggel távolították el magoktól az itt ott fölmerülő tehetségeket. — Voltak ugyan egyes kivételek mindkét tekintetben, azonban — igazat szólva — alig elegendők arra, hogy az egészről a' történeti megbélyegzés vádját elháríthassák.

Nem volt elég, hogy a' nyelv 's nemzeti szokások erőszakkal száműzték a' magash körökből; hanem a' dolgok természetben fekvő benső szükségénél fogva elharapozott e' mételey az alantabb állókra is elannyira, hogyha az ember a' társadalmi viszonyok ezen fertőjébe tekint, nem tudja: azon csudálkozék é inkább, hogy a' nemzetek sülyedtsége ennyire mehet, vagy azon, hogy a' gondviselés megfoghatlan utakon olykor még az így elsülyedt népet is föntartja, sőt nemzeti újjá-alakulásra hja föl.

Anyagi oldalát véve ezen állapotnak, mindenfelé

munkátlanság, anyagi élvek hajhászata, műveltségbeni hanyatlás a' családi magánkörökben, a' nemzeti productivitás kevesbülése, a' nemzeti vagyon napról napra mindinkább észrevehető alábbszállta, fogyatkozása. Az anyagi jólét alapforrása, a' földművelés, nyomorult enyvedő állapotban, miúpar egykét királyi város közepett, 's itt is nem annyira virágzó mint csirájában tengő vajadás között; a' kereskedés, ezen nagyhatású sokszorozó a' közzgazdasági számításoknál, egyes külföldiek kezében, közlekedési eszközök teljes hiányozta mellett végtelen nehézségekkel küzdöve 's örökös bizonytalanságok közt habozva, alig juthatván tovább az első szükség-követelte szállítgatásnál. A' paraszt nemcsak tulajdont nem bírva, de jobbágyi viszonyait illetőleg is bizonytalan önkénynek kitétetve, tehát minden ösztön nélkül a' tökélyesbülés és tökéletesítésre. Az alsóbb nemesség szétszórtva annyira eldarabolt ősi birtokain, hogy némelyikének alig jutna annyi, hova rongyos szűrét kiterítve a' multak fölől elmélkedhessék, másfelől meg ép ez osztály hivatva az alkotványos jogok gyakorlására erkölcsi erő, szellemi műveltség, anyagi érdekek iránti figyelem nélkül. Még magasra emelkedvén látható az aristokratia, mellynek növeltetése, mint mondtam, csak kivétekkép volt más alapokra helyezve, mint miket főnebb elsorolék. Végre az akkori kormány, összeállítva olly elemekből, miktől a' legkurtább eszü sem kívánható, hogy ezen megrongált állapot mindaddig érintetlenül hagyassék, míg az önmagától tökéletes fölhomlás elkövetkeznék, de a' melly a' főnebb említett kísérletek által elég világos jelét adá a' belüli szándokának, mihez képest a' gyeploket kiveendi azok kezéből, kik még csak az ösvényt sem látszanak ismérni, mellyen a' nemzetösszeg munkásságának lefolynia kelle; jelét adá annak, hogy elégeve a' passiv hanyatlást, most már saját elvei 's akarata szerint kívánja életbe léptetni mindazt, mit tán nem annyira közvetlenül Magyarország érdekei, mint az egyetemes monarchia állandósítása szükségének mutatna. (Folyt.) E — y. *)

Festmegyel közgyűlés.

A' harmadnap (novemb. 19kei) ülésben a' dohányügy hozott szönyegre, mellyben a' kormány részéről újabb időben ollyatén lépések történtek, mellyek a' g o d a l m a t gerjesztettek. E' nevezetes tárgyat Ny. P. másod-alispán penditette meg, ki — mivel a' szönyegre hozott tárgyban a' kormány mint főtényezővel kellett érintkezésbe jönie minden szónok előtt azon kérdést tűzé ki megfajtásul: vajjon mi lenne szónok szerint egy ollyan kormány teendője, melly fel fogván a' kor intését a' gondjaira bizott nép iparának fejlesztését, nemesbítését 's minél tökéletesb felvirágoztatását tűzte ki cselekvése céljául? Szónok e' kérdésre hazánk jelen viszonyiból 's állapotából meritendő okokkal felelni meg annál kevésbbé tartja szükségesnek, minthogy erre már a' mult századbeli francziák igen értelmesen feleltek meg, midőn királyuk XIV. Lajos annak megoldását a' nemzet elé terjeszték; a' válasz, mellyben az összes nép szava egyesült, ez vala: l a i s s e z t r a v a i l l e r. Igen, hagyjatok dolgozni! Ennek szép értelme van, miből nemzet és kormány megértheti teendőjét. Ha az országban egyeseknél az iparszeretet alszik, 's hiányzik a' vállalkozási szellem, ez esetben nemcsak jól, de köteleességéből is cselekszik a' status közvetlen java előmozdítására megbízott kormány, ha saját erejével bocsátkozik vállalkozási tere 's eszközli az iparfejlést; mihelyt pedig e' téren kísérletei 's az idő egyeseket annyira javítanak, hogy nagyobb kissebb vállalatok létesítésére már elégségesek 's mihelyt a' közszellem az iparúgyre fordítá hatását: már e' perczen a' kormány feladata bevégeztetett, a' térről el kell vonulnia 's csak mint örökös kéz maradhat ottan továbbra is; mert a' kormányok azért alkottatják a' nemzetek által, hogy egyesek számára keresetmódot 's élelmi forrást nyissanak, nem pedig azért, hogy a' megnyitlat bedugják az önként ajánlkozó gyarapodási alkalmat elzárják. Ezen elv alkalmazható az összes iparúgyre, de alkalmazható annak egyes ágaira is, 's miként helyes volt a' főnebbi válasz Franciaországra, úgy helyes az hasonló körülményekben minden országra. 'S mivel minket Isten jó kedvében magyaroknak alkotott, miként állunk mi e' téren? kérdé szónok — 's pedig — hogy az ipar annyiféle ágait mellőzze, különösen a' d o h á n y ú g y b e n? Nálunk a' dohány nevezetes élelmi forrás; mint-hogy ez természetis és gyártási cikk egyszersmind. A' ma-

*) Engedje meg tek. szerkesztő ur egyszer mindenkorra megjegyznem, miszerint e' sorok írója, 's a' P. H. hasonló aláíratu dolgozóitarsa két különböző személy, mit azért is szükségesnek véltem megemlíteni, nehogy az E — y aláírásu 's előttem ismételten ur a' cikkemben nyilvánított nézetek 's elvekt — habár talán csupán baráti körben is — keblemellen tudakozódásoknak tétessék ki. Lehetett volna ugyan nevem kezdet 's végbetűje közé még nevem más valamelyik betűjét is fölvennem, 's ez által az aláírási egyenlőséget megszüntetnem; mivel azonban én e' jeggyel előbb kezdetem élni, nem tartám jogellenesnek az a' melletti továbbra is megmaradást. E — y.

gyar rég természetis ugyan dohányt, de kormányának a' cse-csemő időben nem jutott eszébe erélyes kezekkel nyulni a' dologhoz 's ébreszteni az alvó szellemet a' gyártási életre, jobbnak tartván a' dohány nyers állapotban kihordatását; ellenben most, midőn egyesek áldozati e' téren oda vivék a' dolgot, hogy csak a' két fővárosban több 15 ezer embernél keresi élelmét annak iparcikké emelésével, 's közel 100 ezer ugyanannak természetisével a' vidéken, most igen is a' kormány szinte kilépett a' vállalkozók közé.

E' lépést a' nemzet legjobb akarat mellett sem tekintheti megnyugtatónak, mert benne előzvényei rejlenek a' majd behozandó dohánymonopoliumnak, mi pedig soha e' nemzetnél népszerűséggel nem bírt és bíri soha nem fog. E' sulyt jól érti és érzi a' kormány is, 's azért jelölé ki ezen utat; különben pedig hazánkban alkotvány is levén, ennek lelke nem engedé, hogy bármi néven nevezendő 's bármi tárgyra alkalmazandó monopoliumot csak könnyeden, b e h o z a t n i lehetne; hanem szóló szerint a' kormánynak, mint hatalmas és dúsz pénzerővel bíró vállalkozónak föllépnie kellett, hogy a' győnge versenyársakat apránként leszorítván a' feldolgozástól, egyedül álljon ott, 's a' dohányt ollyan árt szabva, minő neki tetszik, és adva a' feldolgozott cikket ollyan árért, minőt legnyereségesbnek ítél. Mivel tehát ezen tendentia a' magyar ipar egyik nevezetes ágát agasztó körülménnyel fenyegeti 's mivel továbbá van az országnak ollyan törvénye, melly a' kormány jövedelmi forrásit meghatározza, 's melly a' magyar kir. kamrát minden külföldi befolyástól függetlennek állítja: ezek nyomán egyenes következtetés, hogy e' hazában szabadítókos dohányárulás meg nem engedhető.

Nehogy tehát a' nemzet a' tett első perczt elmulasztva, később — a' komolyabbak bekövetkezésekor — usus vagy praescriptio 's más efélékkel előztessék meg, szónok e' nemes megye részéről most kívánna a' nm. helytartótanácsához ünnepélyes felirást intézni, mellyben kijelentetnék a' megyének a' fölötti aggodalma: miszerint a' kormány a' dohánykezelési ügyben tett legújabb intézkedése a' magyar dohányipart mind természetis, mind gyártási tekintetben — már fejedező bimbójában elfojtással fenyegeti, 's mivel illy intézkedés alkotványos országban jogi, mint politikai szempontból káros és sérelmes, kérnék a' rr. a' nm. helytartótanácsot, hogy mi a' jogi állapotot illeti, erre nézve tegye a' nm. kormányzék azt, mi szükséges, de mi az ipart érdekl, erre nézve a' rr. igen szívesen veendik, ha a' kormány nem avatkozván a' dolgokba, e' tekintetben a' nemzet magára hagyatik 's így miként eddig sokra vitte a' dohányipart, ugy ezentul még többre viendi azt.

Ez indítvány ellen a' tulsó oldaliak elmondák: **1)** hogy ha a' kormány a' dohányiparra tett intézkedéseit vétetnek föl, azt csak jogi szempontból kell tekinteni, minthogy kérdés csak az lehet: sérelmes é, vagy nem a' beavatkozás? **2)** ok ezen kérdésre — nem m e l válaszolnak, mert a' magyar királyi kincstár, melly szinte földesur e' hazában, épen ugy élhet e' jogával, mint bárki más; sőt mennyiben alkotványos hazánkban költésbvetések 's közös adójánlások nincsenek, köteleességében áll a' kormány a' koronai és kamrai javakról 's egyéb földesuri gazdasági jogairul ugy intézkedni, mint azt a' körülmények kívánják; midőn tehát a' kormány a' dohány-kereskedés mezejére mint vállalkozó lépett, akkor — magán-birtokosi jogait gyakorolva mi sérelmet sem követett el, 's így nem is adott okot a' nemzetnek aggodalomra. **3)** Az, hogy a' kormány az általa gyártandó szivarok eladására több boltot nyit, nemcsak nemzeti veszélyre nem vezet, sőt egyesek hasznára czéloz, mennyiben a' szivarok olcsóságát eszközli. **3)** Mi fő tekintet érdemel az, hogy a' v e r s e n y e z á l t a l i s é l é n k e b b ü l v é n, ez a' dohány szaporább k e l e n d ő s é g é t, 's így a' természetöknek nagyobb munka-jutalmat b i z t o s i t. Egyébként e' nézetek emberei nem tarták helyesnek a' dohánytárgyat a' vámmal együtt vitatni, 's eldönteni 's e' véleményben különösen gr. D. E. osztozott, minthogy ő érettebb megfontolás 's hoszasabb meggondolás után e' kérdést indítványba hozni akarja majd akkor, midőn az országgyűlésre küldendő követeknek utasítás fog készíteni; 's minthogy a' gróf a' vámsorompókat a' magyar és örökös német tartományok közt eltávolítani akarja, ezt pedig fizetés nélkül létesíthetőnek nem tartja, azért indítványozá lapjaiban a' dohány-monopoliumot, melly az ausztriai kormány a' veszteségét, mi a' vámok megszüntetése által különösen a' dohánykezelésből reá nehezülne, könnyítné. És e' nézetének nyilvánításától a' gróf annál kevésbbé tartott, minthogy a' jövedelmi adó tanának elfogadását a' legszabadabb nemzeteknél is feltalálja; így például nem fogjuk tagadni, hogy az angol nemzet teljes szabadságban él, és mégis Peelnak a' jövedelmi adórul szóló billjét elfogadta, melly pedig a' kutatásnak annyi fajával van tömve, hogy azokban első tekintetre majd a' szabadság ellenkezőjét találhatnók. Tagadá a' gróf azt, hogy a' kormány a' már ismételtes dohányügyi intézke-

dései annak monopolizálására czéloznak, 's azt, hogy ezen intézkedések olly szembetűnőleg vágtak össze azokkal, miket az előrelátó gróf lapjában olly hozsadalmasan indítványozott, csak esetlegesnek tartotta! Felhozá: hogy az ellenzék védvámokat akar, ó ezt létesíthetnek mondá már csak azon oknál fogva is, hogy ez kutató rendszert föltételezvéen legalább 60 ezer! határra lenne az országnak szüksége a nyugat- és éjszaki részen 'stb. Egyébiránt a gróf megemlékezett az országos védegyelet tagjairól is, kik szavokat köték le, csak beltermést 's belkészítvényt fogyasztani és használni; ezeket mindenesetre meg kelle nyugtatnia, mert három millió ember még is csak vet valamit a' latba. Ezeknek tehát megfejté: mikép azon szivarok, melyeket a' kormány árultat és árultatand nem tekintethetnek külföldi czikknek, mert hisz régi szokás a' magyar dohányt Ausztriába, és más örökös tartományokba kiszállítani, honnét ugyanaz átváltoztatott alakban viszszahozatik, de azért fölöle azt vitatni, hogy nem honi, fölösleges lenne. Ezen nézetekből indulva, vagy inkább azokhoz minden módon ragaszkodva a' tulsó fél politicusai sérelmet a' kormány dohányügyi intézkedésiben nem látnak, nem keresnek, és így nem is találnak, 's azért a' felirást, ha jogi szempontra támaszkodva sérelmet kívánnak a' r. a' m. részéről kijelenteni, nem pártolják; ellenben ha annak alapja lenne valami ollyas ártatlan aggodalom, melly keletkezhetnék talán a' concurrensnek e' térről eljlesztése 's így az ipar ezen ágát üző egyesek károsulása által, ám akkor, és illy értelemben nem bánják, 's nem is akadályoztatják a' felirást. Ezen kijelentéshez kell még kapcsolunk a' Bp. H. vezérének azon kívánatát, minél fogva ó az általa főnebb érintettek nyomán a' vámkérdést a' dohányügyről különválasztatni 's az arról vitakozást és határozást máskorra halasztatni kérte; úgy levén meggyőződve, hogy a' vámkérdésben máskor tán szerencsésb sikerrel juthat révébe indítványa.

Az itt elsoroltak ellenében az ellenzék részéről külön erő, ész- és oknyomatokkal elmondott mind az, mi a' szönyegre hozott kérdésnek illy módon megoldatását sem a' nép 's hazai érdekek, sem az alkotmányosság tekintetéből nem ajánlhatja; különösen kérdést tón egyik nevezetes szónok: akarja é a' kormány Magyarországot boldogítani alkotmányos uton? ha e' kérdés a' dohányügyre alkalmaztatik, nemcsak alkotmányos uton boldogítási szándék nem tűnik ki, mennyiben a' dohánynak monopoliummá tétele 's így a' dohányipar süllyesztése az alkotmányos jogokkal ellentétben áll, hanem a' törvényes út kikerülését kell látni a' nemzetnek mindenütt, valahol csak érdekeiről tétetik intézkedés. E' szándok világosan be van vallva egy organum utján, minek ez értelemben fontosságot már csak azért is tulajdoníthatni, mert tett indítványával 's izgatásával a' kormánynak dohányügyi intézkedése lehet pontos sággal coincidálnak; mit csupa véletlennek mondani nem lehet. Mondják másik oldalon, hogy közös költségekre van szükség, mikből a' kiadások fődöztessenek 's a' kormány a' vámrendezés által okozandó kára pótolhatassék. Ez máskép országos pénztár akarja lenni; ez ellen Pestmegye többségének csak azon észrevétele van, hogy mielőtt országos pénztár létesítéséről gondoskodnék a' nemzet és kormánya: előbb alkosson törvényt az iránt, hogy az ország kiváltságos osztályival együtt minden ember egyiránt fizesse adóját; majd így lesznek jövedelmek, lesz a' szükséges kiadásoknak biztos alapja, a' nélkül hogy dohánytrafikához kelljen folyamodni, vagy monopoliumot behozni.

Igaz ugyan, hogy a' fenálló birtokviszonyoknál fogva ez eszme alatt is indirect adó rejlik, de ezt mégsem az egyedáruasságban akarják letni; melly olly országban, hol a' dohány csak gyártási czikk, inkább megengedhető, ám bár ott is hiba, de hol az egyszersmind természetik, ott még több, mint hazánkban; mert megállapítván a' dohánymonopolium, általa megállapították a' kutatásnak boszantó 's a' magyarra nézve gyűlölt rendszere, ez pedig ártana először a' nemzet jellemének, másodsor az ország agriculturalis viszonyinak; jellemének azért, mert ugyanazon vevőnek adatván kezébe, ki kedve szerint állapítná meg a' termés értékét, csempészkedésre szolgáltatna okot és alkalmat; a' természet jobb vásárt remélvén, elrejtene dohányt; az illető tisztviselő megjelenék, 's átmotozná mindenét; ezen eljárás alatt a' félelem, és fájdalom szinte nem maradnának szereplés nélkül; melly jelenetek pedig minő befolyással lehetnek a' nép jellemére, önként értetik. De árt az ország agriculturalis viszonyinak is, mert azon eljárás, mellyel a' dohány egyedáru kezeltetése jár, végre is kifárasztaná a' legedzettebb türelmet is, 's kényszerítné a' természet másként gondoskodni élelméről; vagy, mivel magyar embernek a' pipa egyik élet és ékszere, mindent el fogna követni, hogy az illető tisztviselők célhoz ne jussanak.

Mondatott az ellenkező oldalon, hogy a' dohányügyet, vagy monopoliumot nem kell a' vámkérdéssel össze-

kötöni; erre megjegyeztetett, hogy azok is, kik a' dohányról legközelebbi hónapokban intézkedtek, épen erre czéloztak az által; mert ugyanazon oldalról régen kürtöl k, hogy távollittassanak el a' vámsorompók; ámde ezt az ausztriai kormány, mellynek a' dohány-monopolium az örökös tartományokban tizenkét milliót jövedelmez, csak úgy könnyen nem fogja tenni, 's hogy nem is teszi kárpótulás nélkül, igen v a l ó s z i n ü o n n é t i s, h o g y 12 millió forint biztos jövedelemről csupa ábrándos kinézetekre nem fog lemondani; mivel azonban a' sorompók megszüntetése mégis több tekintetből ajánlatosnak látszik előtte, tehát illy módhoz kelle fognia nálunk is a' dohány-monopolium létesítése végett, melly nemcsak a' 12 de több milliót is biztosítandja.

Az is mondatik, hogy olcsóbb szivart füstölhet a' magyar; ezt elérte és el fogja érni a' nélkül is, habár a' kormány mint szivargyáros és árus nem lépett is fel; egyébként ezen körülmény nemcsak azért fontos, mert dohánytrafikák vannak Budán, Pesten, 's lesznek egyebütt is, hanem azért, mert egy nem épen hitel nélküli adat szerint a' szivar-feldolgozással foglalkozó egyedek ma már Magyarországon föllülmültek a' 180 ezret'st. Ezen körülményt figyelembe szükseég venni először mint illyent, t. i. iparszempontból; de másodsor figyelembe veendő az még jogi szempontból is, mi ellen a' másik oldalról replicáltak, mondván: hogy a' kamara mint magánybirtokos földesuri jogait gyakorolhatja. Ám legyen, ha épen úgy tetszik, de ezuttal figyelembe hozatik az 1840ki törvény, mellyet avas obscuritásnak már csak azért sem mondhatni, mert újdon új, melly érvényben hagyta azon eddigi szabályt, minél fogva egy gyáros csak egy boltot nyithat, holott a' kormány részről Budapesten a' Pester Zeitung szerint tizenhárom dohánytrafika állított, vagy állítandónak tervezetett, de mellyeknél már is e g y n é l több lépett életbe; ezenföül jogsérelmet követtetett el még az által is, hogy mellőztett azon törvény, melly mindennemű adó- vagy vámvizonyokon teendő változtatást egyenesen a' törvényhozás körébe tartozónak mond, nem állíthatják tehát a' conservatív urak, hogy a' kormány ezen tette jogszempontból erős alapon áll.

Egyébként, bár mint okozkodjanak is azok, kik a' kormányt ezen czélzásában csupa sympathiából csak jót és üdvöst, alkotványost és jogszerűt keresnek, számításuk a' subtractió idejekor megcsalandja őket, mert a' monopolium behozatala nem épen olly könnyű, 's nem is olly olcsó dolog, mint némelly urak gondolják; a' kormány a' dohánykezelést nagyban viendi, a' tiszték, kezelők, a' rendszer-fenntartás 'stb. tetemes költséget igényelnek, 's így igen természetes, hogy szivarai árát egykor felemelni leend kénytelen, mi jeladásul szolgáland egyeseknek vállalataik ujult erővel megkezdésére 's így a' kormány dohányügyi vállalatával ismét csak ott volna, hol a' megkezdéskor volt; azért nem is ez a' czél az illetőknél, habár e' mellett küzdenek is.

A' czél itt: többséget szerezn, mert a' vállalat, mint mondatott, e' megkezdett irányban nyereséges, v. csak magát kifizető sem lehetvén, országgyűlési tárgyal fog kiüzetni, hol aztán országos szüksegek, újabb költségek 's nélkülözhetlen kiadások fognak mint harczoló alapargumentumok felállítatni azért, hogy a' monopolium törvényink közé befogadtassék. Ha az országgyűlésre hozatik, 's a' melléte felmutatandó motívumokból az ország többsége annak szükseget átlátná 's beléegyezését adná: ám akkor legyen monopolium — de kívül a' törvényhozás terén, anticonstitutionalis uton illy intézkedés olly országban, mint Magyarország, csupán nem törvényes uton állhat fen.

Gróf Sz. I. az engesztelő politika embere mindenek előtt megnyugtani akará a' rendeket azon — némelly szónokok által említett vád ellenében, mintha a' conservatív urak, bizonytalan czélra egyesültek volna. Szóló gróf nem ellenzéki ugyan, de nem is conservatív; azonban e' pártokon kívüli állásában is volt ideje és alkalma az illetőket annyira megismérni, miszerint emberséges szavát adhatja a' rendeknek a' felől, hogy a' tulsó oldal mint vakeszköz bizonytal. czélra nem egyesült. A' mi szóló gróf politikáját illeti, ez hosszas évek bevallott ténye; ó olly elvet állított fel, melly enged ugyan némelly a' körülmények által kívánt változtatásokban, de ugyanezen elv ott, hol a' nemzet alkotmányos kifejtéséről, átalakításáról van szó, rendületlen mint szikla, melly sem körülményeknek, sem időnek, sem kedélyeknek nem enged; illy állapotában szóló gróf megemlékezett a' közelgő országgyűlésről, hol a' teendők czélja világos ugyan előtte, de hogy ezen czélra minő szerepben fog munkálni, még arra nézve tisztában nincs. Mi a' szönyegben forgó tárgyat illeti, abban szóló gróf nem lát aggodalmat, valamint nem fogadhatja el némelly szónokoknak azon állítását, mintha a' kormány dohányügyi intézkedését monopolium-becsusztatásra használná, mert mihelyt a' csusztatás illy zajos készülékekkel

tétetik, az inkább ajtószűli berohanásnak mondhatatik; 's épen ezért nem lát szóló gróf aggodalmat az intézkedésben; azonban a' többséget nem akarja kívánata teljesítésében feltartóztatni 's a' felírásba beléegyeznek. Szóló gróf e' pontnál ismét kibocsátkozott régi kedvenc eszméjére, t. i. az adózásra; az adó kérdése Magyarországon csak nagy bajjal létesíthető; tanusítják ezt annak eddigi phasisai; okát e' lassuságnak szóló gróf az ösiségben 's a' nemesi javakon heverő nagy adósságokban találja; ezek az egyenes adózást még sokáig nehezíthetik, azért idején van indirect adóval gondoskodni, és szóló gróf hajlandó hinni: mikép a' kormánynak kérdés alá vett intézkedése tán épen e' kívánatos valamire czélzó. E' téreni elméletei azonban a' nemes grófnak végre mégis saját tüzhelyüknél szeretnék a' gyakorlat tanyáját felkeresni; mennyiben az így bejövendő adót — okos gazda létünkre — saját javunkra kellene fordítunk; értelmes szavakkal emlékezteté a' gróf hallgatóit közlekedési eszközeink roszszaságára, ezek bizony megérdemelnék már az indirect adózást.

A' rr. kimerítve látván ekép a' tárgyat, elnöklő főispánhelyettes kimondá a' határozatot az indítvány értelmében, hogy t. i. Pestmegye felirást intézend a' nm. helytartótanácshoz, mellyben a' kormánynak dohányügyi intézkedését aggodalmasaknak állítandja ipar tekintetében, sérelmeseknek alkotványos és jogi szempontból. Az ülés eloszlott.

Nógrádmegye évnegyedes közgyűlése Folyt.

Nov. 12én jegyzőkönyv-hitelesítés után Z. J. gr. tón egy nagyérdékű jelentést, 's annak következtében indítványt terjesztett elő — 's ez volt a' bécs-brucki vasutemgnyitási óta a' vámosok és harminczadosoknak Mosonymegyébe általtétele. Midőn úgy mond a' gróf, Mosonymegyének illy sérelme történik, sérelme történik az egész hazának határra nézve. Ebben leginkább két pontot látok sérelmesnek, melyeket mielőbb orvosolni kell, egyik a' vámosok és harminczadosoknak Magyarországra lett telepítésükben, másik a' httótanácsból a' megyéhez működése után érkezett roszszaló intézvényben sarkallik, 's ezeket három pont által kívánám orvosoltatni t. i. az örökös tartományokkal határos megyék szőlittassanak föl ovatosság és éber figyelemre. 2) Mosonymegyének szinte további éber figyelem ajánltassék 's kéressék, meg a' további történetek fölöli jelentés-adásra. 3) Ezen sérelem országgyűlésre terjesztessék föl. — Ezen indítványra főispánhelyettes válaszolá, hogy várnók el e' megyének hiteles előadását 's addig e' tárgyban ne rendelkezünk, miután azonban erre Sz. P. szíró azt válaszolá, hogy ezen ügy már hirlapok utján is ismételtes, továbbá hogy a' megyei tudósítások illy esetekben nem mindig alaposak, mint legutóbb a' honti zajos időkből két egymást követő levélben a' tényeket különböző szellemben főtve tapasztalhattuk, hogy azok csupán egyes párt győzelmeinek eredvényei valának — így történheték ez Mosonytól is — a' ns gróf indítványa egész terjedelmében elfogadtatott.

Ezt Sr. H. indítványa követé, — ki emlékeztetvén a' rket azon végzésre, mellyben az alispánoknak szigorú kötelességökké tétetett az újabb rendszer behozatalával eddigi kizárólagos jogaikra való szigorú fölügyelés, mellynek elszakításátul ovakodjanak, 's e' végzés most legutóbb is megszegetett; az adminisztratornak az alispán tudtával 's jelenlétében történt pénztár-vizsgálás 's a' httótanácshoz felküldetni szokott arról szóló jelentésnek a' főisp. helyettes alirásával történt ellátása által — erre végzést kíván, melly annak egyébkori történetét akadályozza. Erre ismét nem csekély vita támadt, némellyek helyeselné kívánták a' főisp. helyettes pontos eljárását, sőt kormányhivatalnok kötelességének tekinték e' megye pénzügyi állapota fölüli tudomás-szerzést 's ellenörködését; a' nagyobb rész azonban más véleményű volt. P. F. nézete szerint a' dolog juridice így áll: az alispánnak szigorú kötelessége évenként 4szer, de többször is megvizsgálni a' pénztárakat, az adminisztratornak mint facti elnöknek szinte nem árt magának a' pénztárak mibenlétéről tudomást szerezn, ezen tette a' helyettesnek azonban nem zárja ki az alispán kötelességét 's így mondjuk ki a' végzést: hogy az eddigi szokáshoz képest a' pénztárak az alispántul önállóság vizsgáltassanak meg 's az azokról szóló jegyzőkönyvek általa aláíratva lesznek érvényesek. Elfogadtatott.

R. F., ki húbajnoka a' nógrádi ellenzéknek, 's mint hivataloskodásban csüggedhetlen szorgalmu, úgy a' közügyekben tántoríthatlan jellemű ellenzék tag ezen végzés hozatalával már elkövetett sérelmeket is, melyeket leginkább három pontban lát, terjesztett elő orvoslandókul, 's ezek 1) a' helyettes által tett folyamodványi háttiratok, mellyek a' tisztviselőkkel közöltetvén, működéseikről minél előbb jelentéstétel sürgettetik. 2) A' hadi pénztár háttaramadásinak örökös sürgetése, nem tekintve a' nagy szükseget 's mellőzve a' honi pénztárra fordítandó figyelmet. 3) Legközelebb egy zsidó község háttaramadt türelmi adójá-

legújabb küzdelmünknek szomorú képét találjuk; s ezért nem mulaszthatjuk el a körünkben vígadó népet figyelmeztetni, hogy a bekövetkező évszakban úgy rendezze táncvizsgálatát, miszerint a felhasználás elvekből némi osztalék szegény embertársainknak is jusson. Az inség kiáltoz mindenfelől 's e' kiáltozásba vegyülnek azon kérelem hangjai: hogy jótékony czélokra ne feledkezzünk meg. A' szomszéd Nógrád megye-határzatlagi 22 ezer pftnyi adót vetett ki önmeseire, mi által a' szenvedő nép bajait illő munka fejében enyhítse. Pest-megye hasonló intézkedésben sem maradt hátra; mert mult közgyűlésén 50 ezer pftot rendelt ki nemesi adakozásból szegények fölségelésére, szinte munka által megérdemlőleg. Mi szép volna, ha az iker főváros élvágyas lakóji hatósági intézkedés nélkül is készek lennének önmegadózásra közvizsgálatok közben egy szép adományösszeget gyűjtenének, melyből a' fővárosi kényelem munkás előmozdító inség-határzati nyernének. Itt a' kényelem előmozdító alatt azon szegényeket értjük, kik becsületes munka által kívánják megérdemleni mindennapi kenyerüket. Ez ügy elintézésére könnyen találkoznak vállalkozók.

A' Duna vizállása most oly alacsony, hogy a' gőzhajózási társaság szállítványait Gönyőtől szekeren kénytelen eszközölni. Az ősz hosszú és száraz, s most a' falások azon töprengenek, hogy ha a' fenékig találna fagy a' Duna, hol szedik majd elő drága halakat? A' molnások is téli szállásra készülnek kompmalmakkal, s ezt malomkerekek oly fájdalmasan jelentik, hogy majd fél mérföldnyire hallható nyikor-gások. Ezzel nem azt akarjuk jelenteni, hogy a' molnások nem kenik a' kereket, sőt átszellemült parányi szemléink szemlélésülatából egészen ellenkezőt kell gyanítanunk.

„Helyet kérünk a' magyar színészetnek.“ Illy szót hangzik legközelebb az „Életképekben“ s e' szóval minden, ki nemzeti érzelmeiből még ki nem vetkezett, tökéletesen egyet ért. Okadatulás helyett elég legyen mai Társalkodói czikkünkre figyelmeztetni a' t. olvasókat. Bármily ok harcoljon a' tulsó oldalon, nem lehet oly erős, hogy a' napról napra gyarapuló nemzetiség igényeinek okszerűleg sokáig ellenállhasson. Mi meg vagyunk győződve, hogy most sokkal több figyelmet igényel fővárosunkban azon közönség, mely magyar színészetünk szűk szállását felelősen kívánja, hogysem az a' közügyek pártolásában annyira kiünt helybeli derék polgárságnál méltatás nélkül hangzónék el.

Az alsó dunapart ismét nyerni fog díszben; a' kegyes szerzet épülete mellett üres telken városi nemz. iskola fog építtetni, melyre a' legjobb terv készítőjének jutalmul 30 darab arany tüzetelt ki.

A' középponti vasút pest-váci vonalán nov. 16kától 22keig 5525 személyt szállítottak; mint látszik a' hűs idő sem igen riasztja vissza fővárosunk népét az ősze haladástól. Mily jó lenne, ha egész Magyarországon minden jó ügy csak így ülés mellett is haladhatna; azonban mint látjuk bár minden helyen ugyancsak fűtenek, a' esinált gőz inkább önámításunkra szolgál, mint a' nemzeti cél megközelítésére.

Ismét vissza kell térnünk mindennapi kenyerünkre, mit ugyan elég szűken adnak, de elköltése közben emeljük szavunkat felszólítás-ismétlésre a' thatósághoz: régi dolog fővárosunkban, hogy itt a' tejet ugyszólván csak cseppenként fejk, de kupaszámra csinálják, mely gyári készítmény gyakran oly rossz, hogy az egészségnak szintolly módon végére jár mint a' valóságos szappanlé; gyanítjuk hogy ez eszmerokonságban nagy anyagrokonság is találtatnék, ha a' rend-őrség minél gyakrabban figyelmére méltatná.

Ausztria.

Este nov. 16káról szóló krakói tudósítások az e' nap reggelén történt városfoglalási tényadjak elő következőleg: „Krakó város és birtoka birtokba vételének ünnepélyes ténye ugyanazon módon történt, mint az a' megjelent programmban megállapítva volt. Cs. udv. biztos gróf Deym Podgorcában szállt meg. Innen a' menet reggeli kilencz óra tájban a' kiszabott renddel indult Krakó felé s nagy népsokaság tolongása mellett Kazimierz és Stradom külvárosok s' grodzki utcán keresztül egész a' tanácslakig ment, hol az összes czéhek zászlókkal fel voltak állítva. A' cs. udv. biztost a' tanácspalota kapujánál tanácsos s' közigazgatásági tagok Hoszowsky s' Majewski tiszteletteljesen fogadták, s a' lépcsőzeten folkisérték. Fenn várta őt a' három védhatalom nevében Krakó szabad állomány kormány élén álló altábornagy Castiglione gróf s a' közigazgatási tanács vezérleje Ksienzowski, ki őt a' tanácssterembe kísérte, hol is valamennyi papi, polgári s' hadi tekintély összegyülekezve volt. Erre következett a' Castiglione gróf által a' három védhatalom nevében s' megbízatása következtében kibocsátott tudósítvány német és lengyel nyelven. Rövid és erős szavakban mutatá be aztán Castiglione gróf Deym grótot, mint cs. udv. biztost az összes tekintélyeknek, előadván nekik ő fels. a' császár további legfőbb akaratát s' köszönetet szavazott azon becsületes gyámoltásért, melyet a' szabad állomány igazgatásában tapasztalt. Erre biztos ur a' foglalási oklevelet olvasta fel német és lengyel nyelven, s' alkalmas beszédet tartott a' gyülekezethez. Az így eszközölt bekebltetése Krakónak ausztriai birodalomba, 21 álgylülvéssel a' várfokul s' valamennyi harang zugásával üdvözöltetett, s' ez ünnepélyes tény az egész népséggel tudatva lón. Ekkor az egész menet, az összes czéhek előlépdelése mellett, katonai kettős sor közt megindulván, gyalog Mária sz. egyházba tért misehallgatásra, minek végeztével udv. biztos ur Castiglione gróf kísérete mellett a' körpiacra ment. Megjelenésekor az összes sergek üdvözölték őt s' végig léptettek aztán legszebb endben az udv. biztos előtt, ki is erre lakába vonult, mely-

lyet ideiglen Stradom külvárosi kormányházban, hol gr. Castiglione is lakik, foglalt el.“

Néhány nap előtt több tekintélyes tőzsér az egyetemes birodalmi kincstár elnökéhez járult, jelentvén hogy a' pénzkelet csökkenése s' leginkább az iparpapírosok becsülyedése naponkint növekszik. Fő oka lenne annak azon aggodalom, melyet az európai béke megzavartatásának félelme támaszt, mi a' közhir következtében a' pénzvásárt csökkenté. Kübeck báró válaszában igen megnyugtatólag nyilatkozott és többi közt mondá: legyen erős hitök, hogy Krako elfoglaltatása s' az ausztriai birodalomhoz csatoltatása nem fog béke zavart maga után vonni, sőt inkább a' békét megerősítendi. Hir szerint ez értekezés következtében, mi a' kislelkűség megnyugtatólására nem keveset hatott, a' fönnevezett fő finanszállomás részéről tetemes előlegelés történt, s' nevezetesen egyike a' legnagyobb tőzsérházaknak egy millió pftot kapott volna kölcsönül mint részéről a' kelet szökkenésére munkálandó.

Amerika.

A' hasszai nagyhírségi lap közöl egy levelet Missouri tartományból, hol egy német vadász osztály Hermannból egy hasszai kivándorlott parancsnoksága alatt megtelepült, hogy onnan Santa Fébe menjen. A'94 főnyi osztályról ezt írják: oly táborozásba szállunk mi most minót még hadsereg nem igen viselt. 1200 angol mérföldet kell utaznunk, többnyire átnézhetlen vad és laktalan sivatagokon, kivéven a' kóbor és ellenséges vad indusokat. Két ezred lovas-ság pattantyussággal és két osztály gyalogság elindult, 1000 kocsi kíséretében, mindegyikbe 6 öszvér vagy 5—6 pár ökor van fogva. Kilencz osztály még itt szállásol s' indulásra vár. Más 500 élelmi szekér velünk utazandik s' néhány hét múlva a' mivelt világtól egészen elszakadtunk a' tél áthághatlan korlátokkal zár el kedveseinktől, barátságos szó, vagy levél nem juthat hozzánk! Az első nyugpont Santa fe utazásunkban Bents Fort, innen 800 angol mérföldre. Mi vagyunk az elmenők utolsó csapatában, utánunk a' közlekedés el lesz zárva, míg ismét a' tavasz az utakat megnyitja. Utunk tele tarka hajhászokkal. Egész farka vad és szilaj öszvérek nagy sővényzetű aklokba tereltetnek, ott nyakukba vetett hurkokkal fogatnak meg és szelidítetnek. Itt minden mozgásban van, 1000 darab göbolyt már előre hajtottak; 1000 más darab a' napokban indul utánok. Ezen háboru az egyesült státusoknak roppant pénzökbe kerül!

„Gorgon“ gőzös-fregát, mely 12kén Falmouthba érkezett, az ellenségeskedések megszüntetésére Platába küldött Hoodurat is magával hozá, ki azonban a' Buenos-Ayres és Montevideo közti béke kísérleteivel tökéletesen felhagyott. Mert Rosas egyezkedni nem akart, míg a' vár megszállása fel nem függeszetik. Times lap Hood fáradozásainak sikertelenségét báró Deffandis francia meghatalmatottnak tulajdonítja, ki Hood tekintélyét nem akarta elismerni. Ezen öszszeütközés következtében a' rövid fegyverszünet a' megszállók és ostromlottak közt Hood elutazta után egy nappal megszűnt. Hood sept. 12dikén elhagyta Montevideot és sept. 22dikén Rio Janeirót megközelítette. A' brazilai tudósítások érdekeltenek. A' Standard Montevideo érdemében mondja: „Nincs a' városban 180 főnyi bel-földi csapat, mely az angolok és francziáktól ostromállapotban tartatik; a' várost tiszteletre méltó lakosi elhagyák, a' mezei sánckokba vonultak, hol új város emelkedett. Kölcsönös egyezkedés után két hétig béke volt a' harcoss pártok közt; ezen idő alatt a' két tábor katonái öszsesimultak, együtt ettek, ittak és dohányoztak, a' háboru befejezését pedig ohajták. Rivera Montevideot nem hagyta el, mint egy előbbi tudósításban hibásan állt.

Portugália.

A' királyi s' lázadópartiak még nem ütözköztek öszsze; a' kormány rögtönbiróságot állított fel, miszerint minden pap, polgár s' tiszta lázadó részéről, kik fegyveres kézzel fognának találni, agyonlövetnek. A' katonatiszt, ki őket elfogatja, három tagból álló haditörvényszéket hívason öszsze s' rövid szóbeli eljárás után az ítéletre csak a' parancsnok helybenhagyása kívántatik. Portóba két angol fregát s' egy gőzös küldetett Lissabonból a' városi juntától elégtétel-kérésre, egy angol kereskedő ellen intézett megtámadás miatt. Saldanha marquis kir. helytartóul nevezetett ki az éjszaki tartományokba s' hercegi rangra emeltetett.

Lissabonból novemb. 7d. Angolországba érkezett tudósítások ellenkeznek majd egészen az előbbi Madridon át érkezettekkel. Nem áll hogy Schwalbach Evoránál visszavetett és hogy Antas legyőzve a' határokon túl Spanyolországba szorítottatott volna. Ugy látszik, eddig egyik részről sem történt valami fontos, azonban az eldöntő pont nem messze van, mivel a' királyi tábor és főtestülete az önkénteseknek már egymás ellenében állott. A' királyi sereg fölélt 6dikán reggel a' pequesioi Mezdón hadi szemlélt tartott a' királyi férjével, és nem sokára Saldanha vezérlete alatt, ki hercegi czímet nyert, a' fővárost elhagyá. Ezen csapat

mintegy 3500—4000 főnyi különböző fegyverzetű emberből áll. Azt gondolták, hogy a' király vezetendi ki a' serget, azonban szemle után a' palotába visszatért. Lissabon őrsége az önkéntes-osztályra, és nemzetőrségre, mindegyik 1000 ember erős, bizott. Egy királyi parancs nyomán az egész ország hadi törvény alá vettetett, melyben rendeltetik, hogy mind az, ki fegyverrel jár, a' papokat sem véve ki, kegyelem nélkül agyon lövessék. Schwalbach tábornoknak telegrafi sürgönyét egyik kormánylap közli, melyben jelentetik, hogy miután Evora vonakodott a' meghódolástól, parancsot bocsátott ki a' város más napi lődöztetésére. Minekutána a' királyné serege Santaremet megtisztította volna, hogy Saldanha táborához csatlakozzék, ezen város egy guerilha csapatától Jose Estevoa vezérlete alatt elfoglaltatott. A' legutóbbi tudósítások szerint az önkéntesek fő ereje Leirában volt; hanem Antas tábornokai már Cadavalig Lissabontul 36 angol mérföldre haladtak.

Gladiator ang. gőzös Portóba ment az ang. érdekek védelmére. A' Times lissaboni levelezője írja, hogy a' portugál kormány 1/2 millió kölcsönt tett Párisban. Ha ezen hir valósul, akkor azon hiedelem, hogy a' francia kabinet a' legújabb státuscinyben részes volt, valósulni fog. Egy spanyol gőzös 7kén utasítást hozott Lissabonba a' követ-séghez, mely ajánlkóztást foglal magában szükség esetén fegyveres közbenjárásra Spanyolország részéről, ha kívánatnék. Galíciai levelek erős spanyol sereg közeledését jelentik a' portugál határszélekhez.

Lissabonbul november 8dig vannak tudósítások. Még semmi elhatározott nem történt. A' 4000 emberrnyi fővárosi őrség nov. 7én megindult, az Antas gróf parancsnoksága alatt álló önkénteseket, kiknek főszállása Leirában van megtámadandó. Saldanha, ki herceggé nevezetett ki, a' kiküldetési testület élén áll. A' királyné csapata Santa remet megtisztította. Portóban anarchia uralkodott.

Spanyolország.

Legújabb levelek nyomán Madridban azon hir szárnyal, hogy bizonyos jelekből következtethetni, miszerint a' királyné már reményállapotba jutott. Ezen hir valósulása legczélszerűbb eszköz lenne a' párizsi és londoni kabinetek polemijája főfűlankjai elvételére. Bresson gróf csak az új cortesválasztást várja be, hogy azután több hónapi szabadságra Párisba utazhassék.

Madridból nov. 10ról írják: a' királyné és király igen gyakran mutatkoznak a' legélelnebb sétatályeken, és színházakban, többször don Francisco infanssal mint Krisztina királynéval. A' királynak mint mondják, igen nagy gondja van arra, hogy a' királyné javainak állását — miről Ferdinand király halála óta Krisztina királyné tökéletes felvilágosítást még nem adott—rendezze. — A' francia követ, Bresson gróf, a' Tiempo lapot egy állítása miatt, mintha a' gróf csempész vámtisz pártját fogta volna, bepanaszolta, mi azonban az ügyvédől alaptalansága miatt, elutasított. — Az újabb kinevezett altábornokok közt a' vezérőrnagyokból két hajdani Esparteropárti is van, San miguel Evarist és Clonard.

Anglia.

Irlandból örvendetes tudósítások érkeznek, miszerint a' jótékonyosság mindinkább s' nagyobb mértékben nyilatkozik, így névszerint éjszaki Irlandban, mely egyébiránt közbevetőleg szólva, kevésbbé szegény a' többi résznel, számos nagy földbirtokos, mint például Manchester herceg, a' haszonbérloknak nemcsak egy részét engedték el haszonbérleti tartozásuknak, hanem előlegezéseket is adtak gazdasági javításokra.

Chalmers pattantyus ezredes Warner kapitány kíséretében az essxi tengerpart keleti részén alkalmas földtért keresett ki, miszerint legközelebb napokban vesszély nélkül kimerítő kísérleteket tehessenek az elhírt Warner-féle romboló művekkél, mire ugyanis a' kormány 1500 ft st. get rendelt. A' feltaláló és kormány abban egyeztek meg, miszerint pattantyussági felügyelő Dundas ezredes határozza a' találvány értéke fölött. Hallomás szerint Albert herceg, Wellington herceg, a' haditárnok s' nagyszámu szakértő tiszt készültek a' kísérleten jelen lenni, melynek eredményét nagy feszültséggel várták.

Peel baráti és wighek közti öszszeolvadás jeléül írja a' Post nov. 13kán, hogy egy választványban, mely a' Lancaster hercegségi kancellárnak, akkor Campbell lordnak, hivatal-viseléséhez csatolattnék, az előbbi kabinet két tagjai Lincoln gróf és Sir Graham, hasonló Sir Hardviche, ki Peel kabinetje alatt kamarás volt, mellettök Spencer grófa mostani főkamrás helyet nyerendnek. Foglalkozásuk nem díjaztatik.

A' „Globe“ kétségeskedik abban, hogy Normanby marquisnak magán látogatása Monpensier hercegnél, ha nem is Palmerston lord világos utasítása következtében, még is az ő nézetei szerint történt volna, megczófolja azonban azok véleményeit, kik ezen látogatásból az angol kabinet részéről engedéseket következtetnek.

Franciaország.

A párizsi szabadkereskedési egyesület oct. 31-én Anis-son-Duperron pair elnökele alatti gyűlésben alakult meg. Az elnök többek hozzájárulását jelenté, 's aztán az egyesület céljai 's munkálatai felett következőleg hallatá magát: „Mi akarjuk a szabadkereskedést, de csak mint határozott 's végczél. Nem a körül forog a szó, hogy e' cél felforgatás által érjük el; hanem ahoz lassanlassan akarunk közeledni, fokozatos vámla-változtatások által 's nem a kincstár vagy politika-kívánta szükségletek rovására. Tilalmasdiak alakultak egyesületekbe ellenünk; mi nem panaszkodunk ezért, sőt inkább ohajtjuk a vitatkozást, mert ismértjük annak felvilágosítási hasznait. Mindazáltal vétkeznek az igazság ellen, kik nekünk oly nézeteket tulajdonítanak, melyek nem sajátink. Gyujtogatókul festenek bennünket, mint kik mindent összerombolni akarnánk, tönkre silányítván a nemzeti munkásságot 's a dolgozó osztályok létezését veszélyeztetvén. Célunk, tagadhatalanul igaz, a szabadság, de annak elérése végett készek vagyunk minden lehetséges kimélésre. Lépésről lépésre megyünk, 's csak egyet kívánunk közvetlenül: a tilalom megszüntetését. Ezen bár szónak ki kell vámláinkból (tariffáinkból) pusztulnia, ugy mint az elkobozás tünt el törvénykönyveinkből. A tilalom halálával, a verseny életelv emberi értelmiség 's munkásságra nézve. Midőn azonban a versenyt ohajtjuk, ennek megbirására szükséges eszközöket is kívánjuk. Szükséges hogy a nyers anyagokat, különösen a vasat és kőszentet lehető legolcsóbb áron kapjuk. A szabad cserei elv igaz, de mi annak csak okos 's fokozatos alkalmaztatását kívánjuk. Az igazság ellenei, kik bennünket más nézetekről vádolnak. Ezen szavak, mint a' Journ. d. Débats megjegyzi, közhelyeslére találtak. Erre egyhangulag d' Harcour herczeg választatott meg.

Legújabb utasítási rendelet következtében Normanby lord nov. 9-ken Guizot urhoz levelet irt: eszközzene ki neki Lajos Fülöpnel engedelmet, miszerint Montpensier herczeg 's herczegnőnek szerencsekívántát megvihesse. A király

azt adatá válaszul a brit követnek, mikép az ujdun házaspár a brit követet azon nap dél tájban szivesen látandja a tuileriai palotában. A követ valósággal egész személyzetével tisztelgett a nevezett helyen, hol a királyi család összes tagjai valának összegyűlekezve.

Algír környékét nov. 3-án iszonyu vízaradás látogatta. Már reggeli 9 órakor elláthatlan tenger volt a lapály, 's épületek és emberek veszték el benne. Összesen 23 személy lett az árvíz áldozata, a házak, hidak 's egyebekben történt kár tömérdek. Mind a vízaradási, mind következett éjszakán több földrengési lökötést éreztek.

Olaszország.

Hallomás szerint Lambroschini bibonok értekezéseket tartand Bludoff gróffal a lengyelorsz tartományi püspökszékbe betöltése végett.

Törökország.

Konstantinápoly nov. 4-dikén. A cholera több részen terjedez. Damaskus és Aleppo környékén is kiütött 's a zarándokok egy karavánját Bochara, Herat és Persiából, mely Mekkába szándékozott, majd egészen elpusztította. Midőn a fenmaradt zarándokokból néhány Bagdába vonult, közvetlenül ott is dult a cholera. Teheranban mintegy 20 ezer ember halt benne meg, ámbár a lakosok három negyede a várost elhagyta. A sáknak egy fián kívül két nagybátyját sodrotta el, valamint több minisztert és tábornokot is. A cholera egyébiránt egész éven át pusztított Persiában Meshed, Nisapur, Sebzar, Semnan, Aszterabad, Jезд, Kerman, Harmadan, Kermansah városok, lakosaik majd mintegy harmadát veszték el. — Nem rég végre a katonai növelde is megnyitott, hol egy porosz és három francia tiszt, kik már rég hívtak ide meg, tanárkodnak. A beavatás a szultán jelenlétében nagy pompával ment végbe.

Elegyhír.

Semmi kétség nem létezik többé, miszerint Krakó, Porosz és Oroszország megegyezésével, az ausztriai birodalomhoz csatoltatott 's egy újabb galicziai kerületet képezend.

Franciaországban királyi rendelvény által a mérgek 's mérges anyagok eladását szabályoztaták 's 72 névszerint megjelölt mérgező anyagok eladását erősen korlátozták, e' mellett minden lehető esetre nézve elővigyázati rendszabályok, 's az ezeket megszegőkre szigorú büntetések vannak hozva. A mérges anyagokkal kereskedést űző személyek jövőben ezt a bírónál kötelesek bejelenteni szükséges felvigyázat 's ellenőrködés végett. Vegyészkek és gyárosok, kik mérges anyagokat használnak, szinte kötelesek ezt bejelenteni; orvosi czélokra gyógyszerészkek csak orvosi rendeletre használhatják amaz anyagokat. Minden adagot az eladó nevének 's azon czélnak, melyre alkalmaztatik, följegyzésével elkell látni.

A brit kir. intézet: Finsbury nagy termében oct. 24-ken nagygyűlés tartott a halálbüntetés eltörlése tárgyában. A számos gyűlekezeti tag közül csak hárman nyilatkoztak a föntebbi nézet ellen.

A francia sereg a schweizi határoktól már egészen visszavonult. Ferneyben csak 10 ember állott még 's neuenburg határon a pontarlieri zászlóalj kivéve semmi francia katoná nincs többé.

Wellford, az angol kir. pénzverő intézet hivatalnok megbízást kapott a keletindiai társaságtól a mudkhi, ferosezahi, alivali és sobraoni győzelemnapok megőrkítéseül 30 ezer emlékpénzveretésre, mik ama csatákban részesült katonák és tisztek közt volnának szétosztandók.

Wellington szobrát sept. 29-ken hozták Wyatt műhelyből felállítási helyére. Közöröm napja volt ez, erkélyek 's karzatokat emeltek, miken a nemesség nagy számmal összegyűlt; a királynő, porosz hgnó, mecklenburgi strélitz nagylyg 's hgnó, hesseni hg Fridrik 's több magas személy 's udvari emberek nézték apshleyház erkélyéről az ünneplés tettet, 29 borostyándisított ló vonta a szobrot, tizennégy vezető, ezek közt egy waterlooi emlékpénzzel ékeskedett Butcher nevű „waterlooi ember“ lépdegelt a lovak mellett.

94ik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1846.

Trattner és Károlynál Pesten, uri utcában 453. sz. a. megjelent:

„Ügyvédek és Perlekedő Felek” kézi könyve.

Tartalma: I. Polgári Perek. — II. Büntető Perek. — III. Váltó-törvénykezés. — IV. A Toldalékban: II. József császár k. szabályzata a házasságról Magyarországon, 1786ki mart. 6ról deákul és magyarul 'sat. — Ára borítékba kötve 3 huszas.

Víz-malmok, vendégfogadók, koresmák, kereskedési boltházak, bor- és pályinka-mérés és husrágási jogok, serház, pályinka-égető ház, mész-égetés, pipa-agyag-asás 1847dik évi april 1ső napjától kezdve három évre bérbe adának.

Német-újvári Batthyány Iván gr. urnak tettes Baranya vármegyében fekvő Boly uradalmi részéről 1847dik évi január 13dik és 14ik napjain, Boly mezővárosában az uradalmi tiszti-teremben, szokott délelőtti órákban tartandó közárverés útján következő vizimalmok, vendégfogadók, és koresmák, (vagy a földesur vagy a bérlő tulajdon bor- és pályinka-italaira) — kereskedési boltházak, falusi husrágási, — bor- és pályinkamérési-jogok, serfőző és pályinka-égető-házak, mész-égetés, és pipa-agyag-asás, 1847dik évi april 1ső napjától egész 1850dik évi martius végéig számítandó három esztendőre, különös, a' tiszti teremben naponként olvasható szerződéskek mellett bérbe adandók; 's minthogy a' megajánlandó évenkénti bérsomma fele biztosítás gyanánt és ezim alatt az árveréskor lefizetendő leszen, a' bérleni szándékozók illően megkéretnek, hogy e' végre elégséges sommával ellátva a' fen kitézött helyen és időben megjelenni sziveskedjenek.

I. Malmok. 1) Belvárdi malom 3 felülesapó kerékre. — 2) Olasz malom 3 felülesapó kerékre. — 3) Hídori malom 2 felülesapó kerékre. — 4) Magyar-Peterdi malom 2 felülesapó kerékre. — 5) Kessai Pajer malom 2 alulesapó kerékre. — 6) Vörös malom, a' borjádi határban, 3 alulesapó kerékre. — 7) Devecseri malom 2 felülesapó kerékre. — 8) Kassai Pajer malom 2 felülesapó kerékre. — 9) Borjádi falui malom 3 alulesapó kerékre. — 10) Trinitási malom 2 alulesapó kerékre.

II. Vendégfogadó és koresmaházak, husrágással, wasági-vagy bérlő bor-pályinka-ser-italokra. 1) Boly mezővárosban, a' Pécsről Zomborba vezető orsz. kereskedési közuton. — 2) Bojárdi faluban, koresmaház, husrágással. — 3) Rác-Tötös faluban, a' köz kereskedési uton. — 4) Virágos faluban, vendégfogadóház, a' Siklóra vezető kereskedési közuton. — 5) Rác-Petre faluban, vendégfogadóház, a' Pécsre vezető kereskedési közuton. — 6) Vokány faluban, vendégfogadó-ház, kereskedési közuton. — 7) Áta faluban koresmaház. — 8) Gyula pusztaban, vendégfogadó-ház, a' Pécsről Mohácsra vezető országos posta és kereskedési köz utban.

III. Uradalmi bolt- és kalmárházak. 1) Vokány, 2) Nagy-Budmér, 3) Kis-Budmér, 4) Kövesd, 5) Német-Palkonya, 6) Áta, 7) Kassa falukban.

IV. Földesuri bor-pályinka- és sermérés, a' bérlők tulajdon lakházai. 1) Boly mezővárosban, a' második koresmáltatás; földesuri bor- pályinka és serméréssel, eledel-főzés, sütés és vendégszállásosás nélkül. — 2) Boly mezővárosban, a' harmadik koresmáltatás; földesuri bor-pályinka-méréssel, eledel-főzés, sütés és vendégszállásosás nélkül. — 3) Nyomja faluban, a' bérlő tulajdon bora és pályinkája 's urasági ser kimérés; tulajdon lakházában, husrágás nélkül. — 4) Boly mezővárosban, az évenkénti négy rendű szabadalmas vásárok alatti eledel-főzés sütés és urasági bor- és pályinka kimérés. —

NB. Ha a' fenebbi vendégfogadó és koresmaházak bérlői azokban tulajdon boraikat és pályinkájokat kívánják mérni: ezen mérési jog is különösen bérbe adandó leszen. —

V. Falusi husrágások, épületek nélkül. 1) Nyomja faluban; a' bérlő tulajdon lakházában. — 2) Kis-Budmér. — 3) Nagy-Budmér. — 4) Kövesd és Jakabfalu. — 5) Batthyány-Iván és Német-Palkonya. — 6) Olasz és Hídor. — 7) Belvárd faluban és Gyula-pusztaban. — 8) Lothárd faluban. — 9) Birján. — 10) Kassa-Devecser, Magyar-Peterd falukban. — 11) Herend. — 12) Szökéd és Áta falukban.

VI. Földesuri bor- és pályinka-mérés a' jobbágy helységeken; és pedig: a' pályinka-mérési jog egész érben; a' bormérés-jog kizárólag sz. Györgytől sz. Mihály napjáig; a' községekkel közösen sz. Mihálytól egész sz. György napjáig. 1) Német-Palkonya. — 2) Jakabfalu. — 3) Magyar-Peterd. — 4) Szökéd. — 5) Áta. — 6) Kis-Tótfalu. — 7) Nagy-Budmér. — 8) Kassa. — 9) Herend. — 10) Hídor. — 11) Batthyány-Iván. — 12) Lothárd. — 13) Birján. — 14) Devecser. — 15) Kis-Budmér. — 16) Belvárd. — 17) Olasz. — 18) Kövesd falukban.

VII. A serház Trinitás pusztaban, azon joggal, hogy a' bérlő ottan főzendő serét és élesztőjét az uradalom körében kimérhesse.

VIII. A pályinka-égető-ház Trinitás pusztaban, az ehez tartozó lak- és egyéb épületek és edényekkel.

IX. Mész-égetési jog, Trinitás pusztaban, a' pipa-agyag asathatásával együtt. Boly, november 12én 1846. Az uradalmi főtisztvis. g. 1—3

† Szerszám 's tűzifa árverés. Nagy-kovácsi helységeben, mi Pest-Budától egy órányira fekszik, f. e. november 30án és azt követő napokon d. e. 9 órakor kezdve több holdra menő erdő nyilakra osztva fog árvereztetni. 3—3

Hirdetés a' Száva- 's Kulpáni hajózást illetőleg.

A' kir. Száva és Kulpa-hajózási igazgatóság részéről ezennel köztudomásul hirdettetik: hogy a' kir. Száva és Kulpa szabályozási bizottság, a' sziszeki kereskedőség tett panaszá következtében, a' molnárok által önkényesen gyakorlott hajók-feltartóztatását: — midőn a' hajózás alkalmával a' malmokban kár tétetik — az illető tektes törvényhatóságok által szigorúan megtiltotta, és hasonló esetek kikerülése tekintetéből legfelsőbb helyen is jóváhagyott rendszabályt alapított: miszerint ezentul a' hajót útjában feltartóztatni szabad nem leend, hanem tartozik a' kárt-tevő hajós, a' legközelebb eső helység vagy örvonali állomás előjáróinál nyugtatvány mellett zálogot hagyni; melyből a' hozott ítélet után a' károsítottnak kára megtérítetik, és a' maradék tulajdonosának szükséges rendszabály az illető tektes törvényhatóságok által kerületeikben kihirdettetik, és itt ezennel köztudomásra adatik. — Kelt Zágrábban, october 24én 1846.

Báró Zornberg m. k. kir. Száva-és Kulpa-hajózási mérnök. 2—3

500 ezertől egy millió mázsáig köszen-szállítás.

Az első cs. kir. szab. duna-gőzhajózási társaság igazgatósága jelenti, miszerint 500 ezer mázsától egy millió mázsáig (mérőig) köszenet Bánságból, — jelesen Oravicza és Bazias közelében fekvő köszenbányákból, — a' Dunára szállítandó idegen vállalkozókra szándékozik bizni.

Meghija tehát ezennel az erre figyelmeztetett vállalkozókat a' közelebbi föltételek megtekintésére a' pesti, zimonyi, szegedi, fejrtemplomi társasági ügynökségeknél vagy a' bécsi igazgatóságnál. Az írásbeli ajánlatok ez utóbbi hivatalhoz intézendők. Bécs nov. 17ken 1846. Az első cs. k. sz. dunagőzhajózási igazgatóság. 2—3

Dunavizállás: Budán, nov. 28kán: 4' 0" 0" az 0 felett.